

אוסף סיפורים של

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך שמואל אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הכדורגלן (הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א)

סיפר הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א. התארחתי באשקלון ביום שבת אצל משפחת חוזרים בתשובה על מנת למסור כמה דרשות בעיר. שאלתי את מארחי: 'הכיצד היה מהלך חזרתך בתשובה? רמי חליס שמו. וסיפר לי סיפור מדהים:

עד לפני שנתיים היה שחקן כדורגל באשקלון. יום אחד, איני יודע למה ומדוע, גמלה בליבי החלטה: די! לא בשבילי לגרום לחילול שבת המוני לתושבי אשקלון והסביבה ע"י משחק הכדורגל. התעוררות זו ניקרה במוחי ובליבי על אף היותי חילוני, וכנראה היה משום שלא יכולתי לסבול בראותי המונים באים לחלל שבת – ואני אחד מהגורמים. 'אמרתי זאת לאשתי, ויאמר לזכותה, כי תשובתה הייתה: 'אתה מחליט! ובאשר תחליט – אלך!

התחלתי ללכת לבית-הכנסת ולשמוע פה ושם שיעורי תורה, אך עדיין המשכתי לשחק כדורגל. והנה שיעור פה ותפילה ועוד שיעור ואט-אט 'הכנסתי את האף לבית המדרש' וזה פשוט תפס אותי. ההחלטה גמלה בליבי: זהו! אני פורש מהקבוצה, עוזב את עולם הספורט, עולם של תוהו ורדיפה אחרי הממון והכבוד. פניתי להנהלת הקבוצה והודעתי על התפטרותי בזמן האפשרי הקרוב ביותר, שהיה לעוד חודשיים. 'ומה אומר? יצר הרע 'שיחק לי אותה' פשוטו כמשמעו. במשך חודשיים אלו שנותרו לי בעל כורחי להמשיך במשחק הכדורגל, כאילו והשטן נכנס ברגליי ושיחק עבורי: הצלחה לאין שיעור, בעיטות כדור לגובה עצום, הבקעות שערים פנטסטיים וכד', כפי שאני הכרתי את עצמי – זה לא היה אני. כל בני הקבוצה התרשמו והתפלאו: רמי איפה אתה מתאמן? מאיפה התקדמת בצורה כזו? זה לא אתה. רמי תגלה לנו את הסוד. ובאמת לא היה כאן שום סוד לגלות, לא התאמנתי אצל אף אחד תאר לך, כבוד הרב, מה עברתי במשך חודשיים אלו, איזו מלחמה פנימית. ולא נגמר הסיפור בזה.

במשך חודשיים אלו פנו אלי מהנהלת הקבוצה בהצעות תוספות של משכורת, דירה במתנה, נסיעות לחו"ל, ובפרט שהייתי בתהליך של קניית דירה כשהיה נחוץ לי הכסף מאוד, ובנוסף לכך לחצים של אשתי והוריי לשכנעני לחזור בי. והמלחמה מתעצמת כחודשיים תמימים מיום ליום, וככל שמתקדם זמן חתימת הפיטורין – הניסיונות הולכים ומתגברים. בהגיע היום האחרון גברתי על יצרי וחתמתי על ההתפטרות. חזרתי לביתי ושמחה בליבי על שניצחתי את יצרי ולא התפתיתי, אולם דאגתי בפניי: מה יהיה? מה עושים עם פרנסה? הלכתי ללשכת העבודה באשקלון וביקשתי מהם להציע לי עבודה כיוון שחתמתי התפטרות מטעמי דת. כמובן שחשבוני למחליף פרה בחמור, וברחמנות שריחמו עלי הציעו לי להיות גנן, לשתול ולסדר פרחים... ולא די בכך, אלא גם מקום הצעת העבודה הייתה לא במקום אחר מאשר האיציטדיון העירוני בו הייתי שחקן כדורגל.. ובכן, מעתה אני וחבריי לקבוצה היינו מגיעים מדי יום לאיציטדיון. הם – למגרש הכדורגל ואני – לשתול פרחים ולעשות ערוגות לגפנים.

כבוד הרב, מעתה משכורתך כגנן הייתה למשך חודש שלם כערך משכורת שעה וחצי של זמן היותי 'כוכב' כדורגל. אולם אני לא לא מתחרט, ח"ו. אני גאה ושמח, זכיתי להקים משפחה יהודית כשרה.

הכפתורים II

מפלס האימה בעיירה גאה בחרדה.

קבוצות-קבוצות התפשטו בעיירה הקטנה. התושבים התחבאו בבתיהם, מייחלים בכל לב שאף אחד מהפורעים לא ירצה להיכנס דווקא לביתם.

קבוצה אחת, בראשות מנהיגה, הסתובבה באופן שיטתי. ניכר היה שהם מחפשים כתובת מסוימת. כאשר זיהו את מקום מבוקשם והחלו לצעוד לעברו - נעתקה נשימתם של כל היהודים שצפו במחזה מחרכי התריסים המוגפים בבתיהם.

הפורעים התקדמו ברגל בוטחת לעבר ביתו של הרב...

הבולשביקים ('סיעת הרוב', בתרגום חופשי) התפרשו באותם ימים בכל רחבי רוסיה בקבוצות מאורגנות. מין צבא מעורבב של חיילים וקצינים ללא מדים וללא סדר, וכמובן ללא משפט. מטרתם הייתה לתפוס את השלטון ברוסיה בכוח הזרוע, על מנת להשליט בו את משנתם שגרסה ביטול החלוקה למעמדות בחברה.

בדרך למושכות השלטון, עשו הבולשביקים באזרחי רוסיה כבשלהם. יום אחד החליטו על ביטול כל השטרות והפכו את המזומן שבידי האזרחים חסר ערך לחלוטין; מדי פעם השתלטו באלימות על מפעלים ועסקים והלאימו אותם לטובת המערכה; לפעמים היו אלה סתם אזרחים מסכנים ששילמו בחייהם או ברכושם על גחמה כלשהי של אחת מפלוגות הבולשביקים.

חוק ומשפט? מערכות השלטון המקומיות לא עמדו בפני הבולשביקים ולו כהרתעה מינימלית.

כעת התקרבה פלוגת פורעים בראשות מנהיגה לעבר ביתו של אחד מגדולי ראשי הישיבות: הגאון רבי שמעון שקאפ (ט' בחשוון יום פטירתו)...

לשם שינוי, לא הלמו הפורעים בדלת או עקרו אותה מציריה, אלא דפקו ונכנסו אל הבית פנימה. ואז התרחש מחזה מוזר.

ראש הבריונים האלים גחן לעבר ראש הישיבה הישיש שכבר לא היה בקו הבריאות, ובהכנעה רבה הצהיר: "הנני לפניך רבי, כל שתבקש - אעשה".

"רבי?! נתן בו רבי שמעון מבט משתאה. הלה נראה גוי גמור, והוא עוד מכנה את ראש הישיבה בתואר השמור למי שלימדו תורה.

"כן, רבי", נאנח ראש החבורה. "למדתי אצלך בישיבה לפני שנים רבות. בישיבה בטלז. מאז עברתי גלגולים רבים בחיים. ללמוד, כמו שהרבי יכול לראות, אינני לומד. אפילו מצוות בסיסיות אינני מקיים. אולם כעת הגעתי הנה במיוחד כדי לקיים כל מה שיבקש ממני הרבי".

"ומפני מה", הקשה הגר"ש שקאפ בפליאה, "אמצא חן בעיניך לתת לי יחס מועדף?"

"צעיר לימים הייתי בעת ששלחו אותי הוריי ללמוד בישיבה", נאנח הבריון המגודל. חוזר בזיכרונו לימים קשים. "לא הייתה הפרוטה מצויה בבית הוריי ועל כן בגדיי היו מעטים מאוד. לא זו בלבד שבגדיי היו ישנים ולא לפי מידתי, מעילי העליון היה חסר כפתורים.

"בהתהלכי ברחובות העיירה מהיכל הישיבה אל מקום הלינה וחוזר חלילה", סיפר האיש, "צלפו בי רוחות עזות והצטמררתי מקור. ידי שאחזו בדשי המעיל להדקם - קפאו מקור. אולם לא היו בידי שום אמצעים לדאוג לחימום נאות יותר.

"גם אצלכם רבי", מזכיר ראש הכנופיה, "היו האמצעים דלים מאוד. אולם באחד הימים הבחין הרבי בכפתורים החסרים במעילי, וביקש מהרבנית שתשיג לי כפתורים מתאימים ותתפור אותם למעילי. מאז, רווח לי מעט.

"ליהדות כבר אינני מרגיש שייך", סיים הבולשביק הקשוח, "אולם את הכפתורים שנתפרו בדאגה כנה ובאהבת אמת מרב לתלמיד - אינני מסוגל לשכוח".

הסליחה שהצילה

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א : (שיעור בטלפון ער"ש פרשת נח תשפ"א)

בל"ג בעומר תש"פ התקיימה חתונה, ובאותו זמן היה ראשית מגיפת ה'קורונה', הפחד והפאניקה ממנה הייתה נוראה ואיומה, והממשלה אסרה על קיום חתונות עם הרבה משתתפים ... אבל אנשים צריכים להתחתן, ובני הזוג התחתנו בשעה טובה, ובחתונה היה מספר אנשים מעל המותר, ולא בדיוק שמרו על הכללים ...

באמצע החתונה הגיעה משטרה וכשראתה שיש התקהלות גדולה, ויש סכנה להתפשטות המגיפה, לקחו את החתן והכלה ביחד עם אבי החתן לתחנת המשטרה עד לפנות בוקר ...

למותר להסביר כמה צער ועגמת נפש נגרמו לכל המשתתפים, ובפרט להורי החתן והכלה, ועל כולנה החתן והכלה שהיום השמח ביותר בחייהם הסתיים בצורה כל כך עצובה ...

בערב ראש חודש אלול תש"פ מתקשר בחור מישיבה חשובה לאבי החתן, ואומר לו; אני בחור מישיבה פלונית, ואני מודה ומתוודה שאני הלשנתי למשטרה על החתונה, לא

עשיתי זאת מתוך רוע וזדון, אלא מתוך רצון למנוע את התפשטות המגיפה, וחשבתני שהמשטרה רק תפזר מעט את ההתקהלות, לא חשבתני שזה יסתיים כל כך טראגי ... הבחור המשיך ואמר לו; אני בחור טוב, והיה לי בכל יום עשר הצעות שידוך טובות, ומאז שהלשנתי עליכם אין לי שום הצעת שידוך, ואני מרגיש שזה קפידא ממכם ...

האבא התחיל לצעוק עליו; מושחת שכמותך, איך אני יכול לסלוח לך, כמה צער וכאב גרמת לי, בודאי שיש עליך קפידא, אני לא מסוגל לסלוח לך ... הבחור התחיל לבכות; מה יצא לך מזה שאני לא יקים בית? מה תרוויח מזה, לא חשבתני שככה יסתיים הסיפור, אני מתחנן שתסלח ... אמר לו אבי החתן; תתקשר אלי מחר ...

למחרת התקשר הבחור שוב, והאבא אמר לו; שהוא לא ישן כל הלילה, והוא ניסה לחזק את עצמו בספרי מוסר, ושינן לעצמו 'שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה', ואתה רק שליח של ההשגחה העליונה, והכל זה הקב"ה, אני מוחל לך !! הבחור שמח, אבל האבא אומר לו; יקירי, עדיין לא התחלת... אתה צריך לפייס גם את הבן שלי, הוא פגוע הרבה יותר ממני ...

הבחור התקשר אל החתן, ומיד כאשר החתן שמע במה מדובר, התחיל לצעוק עליו; מושחת שכמוך! מגיע לך לא להתחתן! אל תתקשר אלי יותר! וכו' וכו' ...' הבחור התחיל לבכות בכי תמרורים, ואמר לו; הגמ' אומרת: "כל שחברו נענש על ידו - אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא" (שבת קמט:) מי שלא מוחל לאחרים, הקב"ה גם לא מוכן למחול לו, אני מתחנן אליך שתמחל לי, מה יצא לך מזה שאני ימות עירי... החתן שצערו של הבחור וחרטת האמת שלו נגעה בליבו הסכים בסופו של דבר למחול לו... אבל... אמר לו החתן, כל הצער שלי אינו אלא 'אחד משישים' מהצער של הכלה... היא עדיין בוכה מהטראומה והצער של החתונה שלה שנהרסה, אתה צריך לפייס אותה ... הבעיה הייתה שהיא לא הייתה מוכנה אפילו לדבר איתו בטלפון, כל כך הייתה פגועה, ולא הייתה מוכנה לשמוע בשום אופן ...

עירבו את רבני הקהילה של הכלה, ולא נחה דעתה... עדש... הראו לה את דברי הזוהר הק' (פרשת מקץ, דף רא:): [ר' אבא הוה יתיב אתרעא דאבבא דלוד חמא חד בר נש דהוה אתי ויתיב בחד קולטא דתלא דארעא והוה לאי מארחא ויתיב ונאים תמן אדהכי חמא חד חויה דהוה אתי לגביה נפק קוסטפא דגורדנא וקטיל ליה לחויה, כד אתער ההוא בר נש חמא ההוא חויה לקבליה דהוה מית אזדקף ההוא בר נש ונפל ההוא קולטא לעומקא דתחותוי ואשתזיב, אתא ר' אבא לגביה א"ל אימא לי מאן עובדך דהא קודשא בריך הוא רחיש לך אלין תרין נסין לאו אינון למגנא, א"ל ההוא בר נש כל יומאי לא אשלים לי בר נש בישא בעלמא דלא אתפייסנא בהדיה ומחילנא ליה, ותו אי לא יכילנא לאתפייסא בהדיה לא סליקנא לערסי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דמצערו לי ולא חיישנא כל יומא להוא בישא דאשלים לי, ולא די לי דא אלא דמההוא יומא ולהלאה אשתדלנא למעבד עמהון טבא, בכה ר' אבא ואמר: יאות הוא דקודשא בריך הוא ירחיש ליה ניסא על ניסא.]. פירוש: רבי אבא היה יושב בפתח שער העיר לוד, ראה אדם אחד שהיה בא וישב על גל

של אבנים שנתלקט ובלט מהארץ בשפוע ההר, והיה עייף מן הדרך וישן שם על הגל. לפתע ראה רבי אבא שנחש אחד בא אל אותו אדם להזיקו, ויצאה חתיכת עץ משורש אילן ונפלה על הנחש והרגה אותו, כשנת עורר אותו אדם משנתו ראה את הנחש המת, הזדקף אותו האיש וקם, ואז נפל הגל של האבנים לתחתית ההר וניצל אותו אדם. שאל אותו ר' אבא, במה זכית שהקב"ה עשה לך שתי ניסים, הרי הקב"ה לא עושה סתם ניסים לבן אדם? אמר לו אותו האיש, מימי לא עשה לי אדם משהו רע - ולא נתפייסתי עימו, ואם לא יכולתי להתפייס עימו, לא עליתי למיטתי עד שמחלתי לו ולכל אלו שציערו אותי, ולא חששתי יותר לאותו רע שעשה לי, ולא די לי בזה, אלא, שמאותו היום השתדלתי לעשות איתם טובות כדי שלא יחשבו שאני שונא אותם ... בכך רבי אבא ואמר ראוי הוא אותו האיש שי עשה לו הקב"ה נס על נס ...

כשראתה הכלה את דברי הזוהר, ואחרי חרטת האמת של הבחור, נכמרו רחמי הכלה ואמרה; מה אני ירוויח אם אותו האיש יסבול בגללי, הרי גם אני עצמי יפסיד שאני ידחה ממחיצתו של הקב"ה, ומחלה לבחור ...

מספר ר' מיילך: בערב ראש השנה תשפ"א נסעו הזוג הצעיר ברכב, והרכב עבר תאונת דרכים קשה והתהפך שבע פעמים!!! כוחות ההצלה שהגיעו למקום וראו את הרכב מרוסק לשברי שברים, היו בטוחים שאין את מי להציל, אבל... הזוג עמד ליד הרכב השבור ללא שום טיפת דם!!! שאלו אותם; איך יצאתם? ענו הזוג ואמרו; אין לנו מושג איך, אבל עפנו מהחלון ומצאנו את עצמנו על הגג ... מסיים ר' מיילך: כנראה שכל הסיפור של החתונה והמטרה היה ניסיון מהשמים לראות אם הזוג יתעלה על הפגיעה הקשה, וימחלו לאותו בחור, ובזכות שעמדו בניסיון הקשה, ניצלו חייהם...

העמוד (נוה ההיכל, מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א, גליון מס' 542)

לאחרונה הנני מתפלל לעתים בבית מדרש מרכזי שכונתי (שטיבלאך), בו מתקיימים תו"ל מניינים מרובים בזה אחר זה. אני נפגש רבות בתופעה המצערת, שלעתים מתאספים עשרות מתפללים, ותו"ל אין ביניהם מי שמחויב להתפלל לעילוי נשמת קרוביו. ואז לעתים עיני הכל נשואות איש לרעהו, עד שנמצא מי שחס על כבוד התפילה ועל זמן הקהל, ומתנדב לטרוח ולגשת לעבור לפני התיבה. וכדי בזיון וקצף. כמו כן במניינים רבים מדלגים על הקדישים המכונים קדיש יתום וקדיש דרבנן. לכן אמרתי אעלה לזיכרון, מה שאמר מורי ורבי הגאון האדיר רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשעבין.

תקופה מסוימת זכינו תו"ל, ולא נמצא בין תלמידי הישיבה שום בחור של"ע מחויב להתפלל לעילוי נשמת קרוביו. והיה הבחור הממונה על סדרי התפילה מתרוצץ ומתחנן בפני חבריו, עד שהצליח למצוא מתנדב, שנטל על עצמו את המשימה הנכבדה, לעבור לפני התיבה. ועיני ראש הישיבה רואות בביזיון של החיפוש וחוסר הרצון לקיים את הנאמר כבוד את ה' מהונך, אל תקרי מהונך אלא מגרוך. פנה אלינו ראש הישיבה זצ"ל ואמר, דעו בחורים יקרים, שלעתים עמוד התפילה רואה בביזיונו, איך כל אחד ואחד אינו

רוצה לגשת אליו למלאות מצות בוראו, ולהתפלל. והעמוד מתחנן לפני הקב"ה, שיחסך ממנו בושות אלו, על ידי שיהיו חלילה יתומים שיריבו על הזכות למלאות חיובם. וקטרוג זה, עלול חלילה להתקבל, ודי למבין. על כן בראותכם שאתם במקום שאין אנשים השתדלו להיות איש, וגשו בזריזות בשמחה ובכבוד ראש לפני התיבה, להתפלל ולהוציא את הרבים. והוא סגולה נפלאה שלא תהיה צווחה ופרץ בגבולנו, מהקטרוג הזה, א"ס.

כמו כן בתקופה מסוימת נחלש ראש הישיבה זצ"ל, והיה מתפלל מיושב אף את תפילת השמונה עשרה. ומסיבת חולשתו נבצר ממנו לומר את הקדיש יתום ודרבנן. כשהייתי אני הש"ץ, ציווה עלי לומר את הקדישים. ומשתמהתי, שהרי מי שתו"ל הוריו בחיים נמנע מאמירת קדישים אלו. אמר לי 'הן אביך תלמיד חכם, ואינו חושש שאמירת בנו עלולה להזיק לו, לכן מהראוי שתזכה את הציבור בעניית אמנים, והוא מסוגל לאריכות ימיהם כנ"ל.

הפיוס (בית זכריה, עלון 288)

בבניין מגורים שקט ורגוע, שלווה שררה בו בדרך כלל. השכנים חיו בשלום ובשלווה, הילדים אהבו לשחק זה עם זה, השכנות הרגישו בנוח לשוחח אחת עם השנייה. האידיליה המאושרת התנפצה עם הגעת הטרקטורים שהגיעו להרחיב את בית אחת המשפחות, ומאז – בוקה ומבולקה ... המחלוקת החלה להשתולל בבניין במלוא עוזה. שני שכנים שהיו ידידים טובים, הפכו לאויבים, השכנות והילדים לא דברו אחד עם השני. וכל הבנין כולו שקע לתוך השנאה והקיטוב.

בבניין לא הרחק משם. התגורר יהודי בשם ר' בועז ג., שהיה אהוב וחיביב על כל מכריו, ובעיקר ידיד בלב ונפש של יהודי בשם ר' פנחס. בעודו בשיא פריחתו, בהיותו מטופל במשפחה בת שש נפשות. חלה ר' בועז במחלה הארורה, המחלה הלכה והעמיקה, הטיפולים לא הועילו, ור' פנחס ראה כיצד ידידו הטוב הולך וקמל מול עיניו, כשהרופאים כה פסימיים בקשר לעתידו. ר' פנחס החליט לעשות מעשה. הוא התקשר לאחד השכנים, וביקש ממנו טובה אישית: 'ראה נא, הלא תדע כי ידידי הטוב ר' בועז חולה במחלה הקשה, אני רואה את מחלתו וסאת ייסוריו, את המשפחה הצעירה שעוד רגע קט תאבד חלילה את עטרת ראשה, וליבי נקרע מכאב...' – אמר ר' פנחס ופרץ בבכי... נו, בוודאי אשמח להתפלל עליו! – קרא השכן ברגש, הלוא גם אני מכירו! תן לי את שמו ושם אמו, ואתפלל עליו מדי יום! 'זה רעיון טוב', נענה לו ר' פנחס, 'אך את זה יכולת לעשות גם בלעדיי. אני מבקש ממך משהו אחד בשבילי, משהו אחר. זה כרוך במסירות נפש של ממש. האם תסכים למסור נפש להצלת נפש מישראל? השכן נחרד. במה מדובר? כיצד מסירות נפשו תשפיע על הצלת החולה?! 'כן' – נענה ואמר, 'אני מוכן למסור את נפשי, לעשות הכל לרפואתו. כן, אני מוכן!' קרא השכן בקול, ובעיניו דמעות שהצטרפו לדמעותיו של ר' פנחס. אם כן, השיבו ר' פנחס, 'גש נא לשכנך והתפייס עמו. תוותר לו, שהוא יוותר לך, לא משנה הסדר, העיקר שתתפייסו זה עם זה. אני יודע שזה דורש מאמץ עד כדי מסירות נפש, אך הלוא אמרת לי שאתה מוכן למאמץ כזה לרפואת ר' בועז בן לאה, אז תעשה את זה בכל

הכח והעוצמה ותכוון לרפואתו! עודד ר' פנחס את השכן לבצע מיד את המשימה הלוא קלה.. ר' פנחס הניח את השפופרת, אך עדין לא הניח לנושא. על אתר שב והתקשר גם לשכן השני, ודיבר אתו ככל הדברים האלה. 'זכבר דברתי עם שכנך – 'אמר, 'והוא מוכן למאמץ הזה. בוא נעשה את זה יחד, לרפואתו ולהצלחתו של ר' בועז היקר !'

לאחר חצי שעה, כבר עמדו השניים ולחצו ידיים בביתו של ר' פנחס. חומות הניכור והשנאה קרסו לנוכח הדמעות, המאמץ המשותף לרפואתו של ר' בועז איחד את השכנים היריבים והפך אותם לידידים אהובים. ר' פנחס עמד ופיזז ביניהם כחתן ביום חופתו, כשהוא שב על שמו של ר' בועז כל העת ... חודש חלף, ושוב נבדק ר' בועז בדיקה שגרתית, שהדהימה את הרופאים. המחלה נסוגה מאליה כמעט לגמרי, בקושי נמצא לה זכר. עד מהרה החלים ר' בועז לחלוטין, וכיום הוא שוב בינינו, חי ומאושר, שמח ומודה לשני היריבים שהשלימו כדי להחזירו לחיים טובים וארוכים ! ככל שנשקיע יותר מאמץ בעשיית שלום, ככל שנרבה בשלום בין איש לרעהו, כך נזכה לפתוח לנו שערי ברכה וישועה, ולזכות בחיי אושר ושלווה.

חנות הספרים של ננסי (מעייין דויד)

בדרך חזרה מהסמינר הן היו עוצרות שם, לראות מה חדש, לומר שלום לננסי. בתקנון הסמינר נאסרה עליהן בתוקף הכניסה לספריות עירוניות, אבל איש בהנהלה לא חשב להכניס סעיף מיוחד שידון בחנויות ספרים יד שניה, ודאי לא מרופטות כמו החנות של ננסי.

את הספרים בספריית הסמינר הן סיימו מזמן, שלושתן. גם את הספרים בספריה החרדית שהקימה ברוב טובה עמותה, וגבתה סכום מופקע על הזכות להחליף שני ספרים בכל פעם. לספריה העירונית הן חששו בדרך כלל להיכנס: יותר מדי שמועות התהלכו על פטרולי מורות חשאיים ברחוב הסמוך. אבל ברחוב הצדדי של ננסי לא היו פטרולים. רוב המורות, הן הניחו, בכלל לא ידעו שהוא קיים .

בקילומטר וחצי שהפרידו בין הסמינר לשכונת המגורים שלהן היו משובצות חנויות ספרים נוספות, אבל אליהן הן מיעטו להיכנס. בסטימצקי העירה להן פעם המוכרת בחמיצות: "פה זה לא ספריה." בחנות של זוג היקים לטשו בהן עיניים זועמות בכל פעם שהחלו לדפדף. החנות של שפרה יכלה להיות אטרקטיבית, אילולא היתה ממוקמת ממש מול ביתה של הסגנית .

כך נשארה להן החנות של ננסי, שהיו מעדיפות כנראה בכל מקרה. הספרים היו יד שניה ועלותם נמוכה, וננסי הרחומה אפשרה לא פעם ללקוחות להחליף ספרים ישנים שמאסו בהם בספרים שביקשו לקנות. ננסי גם לא ציפתה מכל מבקר בחנות שירכוש ספרים. יכולת לשבת ולקרוא, לדפדף כאוות נפשך, או אפילו רק לשאוף עמוקות ולהריח את הספרים שכיסו כל סנטימטר מהקירות, מהמרצפות העקומות ועד התקרה שמזמן לא סוידה.

לא תמיד הן קנו ספרים, אבל הרבה פעמים דווקא כן. פעם מצאו אצל ננסי ספרי המשך של "האסופית", ופעם אחרת כרכים צהובים מיושן של סיפורי שרלוק הולמס. חנה אספה בשקידה כל ספר על מלחמות ומבצעים צבאיים, תמר חיטטה בערמות על גבי ערמות כדי לאתר כל כרך חדש-עתיק של ננסי דרו, ויעל קנתה מגוון רחב של ספרים ששום מכנה משותף לא נודע להם מלבד יכולתם להצית את דמיונה.

באמצע ג' סמינר הן העזו להתחיל ולקנות ספרים באנגלית. אולי לא היו מעזות, אילולא חיוכה החם של ננסי, שלא נואשה מלהציע להן שוב ושוב ספרים שחשבה שיאהבו: "האנגלית לא קשה, באמת!" בסופו של דבר הן החליטו לתת צ'אנס, וגילו ספרים לא מוכרים של לואי מוד מונטגומרי ושל לואיזה מיי אלקוט, וגם את אנתוני טרולופ ופ"ג' וודהאוס. לפעמים הן הבינו רק מחצית מהמילים במשפט, אבל ננסי אמרה: "לא חייבים להבין הכל. העיקר שתרגישו את הסיפור." היא גם סיפקה בחפץ לב הסבר לכל מילה שלא נמצאה במילון אוקספורד האנגלי-עברי שהן השתמשו בו להכנת שיעורי בית באנגלית. כשהן קראו את וודהאוס, היא נדרשה לספק הסברים כאלה כמעט מדי יום .

בחנות של ננסי היה תמיד מקום לספרים, אבל גם היה תמיד מקום לאנשים. כשישבו על שרפרפי פלסטיק לבנים, ממיינות ערמות חדשות בחיפוש אחרי ספר שיתאים להן, הן ראו את התחלופה השקטה בחנות, שמעו את השיחות עם ננסי. היא עמדה בדרך כלל מאחורי הדלפק: נמוכה כל כך עד שכמעט נעלמה מהעין כשהתיישבה. קטנה ודקה ושברירית, אבל עם חיוך גדול שמצא זמן לכולם. קשישים עצרו אצל ננסי כדי לבקש 'מותחן' והראו לה תמונות של הנכד החדש. אנשים עם יותר מדי זמן פנוי באו להעמיד פני קוראים ולספר על ימים עברו, שבהם לא היה להם פנאי, אבל היתה להם תחושת ערך עצמי. אחד מהם היה, לדבריו, חבר בכיר בצוות של שמעון פרס שנשא ונתן על אוסלו. אחר היה (באמת, כך הן גילו בהמשך) מדען גרעין שאיבד את יכולתו לעבוד בגלל פגיעה מוחית .

והיו גם הקוראים הנואשים, שחיפשו עוד ספר כמו שמחפש שיכור את הבקבוק הבא שלו. שניגשו לננסי בתחנונים, בעיניים פראיות כמעט מצימאון. "הגיע משהו חדש, ננסי? כבר קראתי את כל החנות שלך. איך אין משהו חדש בשבילי?" היא היתה סבלנית, ומוצאת משהו חדש, והם יצאו מהחנות עם הספר החדש מהודק מתחת לזרוע ותקווה חדשה בצעדיהם. שלוש הנערות היו מסתכלות בהם בדומיה, ואז מביטות זו בזו. הן תמיד תהו אם ככה הן נראות לאחרים. הן קיוו שלא .

באמצע ה' סמינר התארסה חנה ועברה לגור בבני ברק. היא נסעה מדי יום ללימודים בסמינר, אבל אחר כך היה עליה למהר לביתה ולבעלה. לפני החתונה היא ביקרה בחנות של ננסי והשאירה אצלה הזמנה. ננסי חיבקה אותה, העניקה לה במתנה מדריך עתיק לעקרת הבית המתחילה ("זה יצחיק אותך!") והתנצלה שלא תוכל לבוא. בערבים היה עליה לטפל באמה הקשישה. כך הן גילו שננסי היא לא רק רווקה מבוגרת, אלא גם גרה עם אמה, שנשקה לגיל מאה. בבוקר ובצהריים, הסבירה ננסי, טיפלו בה מט"ביות. אבל בערבים היא רצתה את בתה לצדה.

תמר התחתנה ממש בסוף ו' סמינר. היא לא הזמינה את ננסי לחתונתה. חודש לפני כן, מודעה קטנה על דלת החנות שנסגרה לשבועיים בישרה להן על מות אמה של ננסי. אחר כך חזרה ננסי לחנות וחיוכה מכווץ, ותמר ויעל ניסו למצוא מילים של השתתפות בצער אבל גילו שכל המילים שהקיפו אותן בחנות נותרות בין הכריכות ומסרבות לעמוד לרשותן. ננסי הנהנה והשתעלה והתיישבה וקמה, ואז אמרה שהגיעה ערמה חדשה של ספרי וולטר סקוט, ענתיקות שהודפסו לפני מלחמת העולם הראשונה, ואולי הן ירצו לקחת כמה, בגרושים ממש, מאחר שהן כל כך אהבו את "אייבנהו". הן קנו את כל הערמה.

תמר גרה למשך חצי שנה במרחק רחוב אחד מהחנות של ננסי, אבל היא עבדה במספר עבודות וכמעט לא מצאה פנאי להגיע לחנות. אחרי חצי שנה היא עברה לנתניה בעקבות משרה מלאה בהוראה שהוצעה לה. היא ביקרה עוד פעם אחת אצל ננסי, אספה כל ספר שעשוי לעניין אותה בשנה הקרובה, והלכה. ננסי נופפה לה עד שנעלמה.

יעל המשיכה לגור בביתה, המשיכה להיות בשידוכים, המשיכה בלימודי ייעוץ מס. כשעשתה את דרכה הביתה בשעות הערב המאוחרות, החנות של ננסי כבר היתה סגורה. היא השתדלה לבקר בה, בכל זאת, פעם בחודש לפחות. ננסי התחילה להציע לה ספרים מהמדפים הגבוהים ביותר: ספרים ישנים בכריכות בורדו כבדות ראש. יוליוס קיסר. אוסף שירי ג'ון דאן. וולדן. יעל לקחה את כולם. הם נכתבו באנגלית לא קלה וקריאתם גזלה ממנה זמן רב: זמן רב שהיתה, בלעדיהם, מעבירה בהתהפכויות חסרות מנוחה על משכבה.

קצת לפני יום הולדתה העשרים ושלוש, התארכה יעל. ננסי הגיעה לחתונה שלה. תמר וחנה עטו עליה בחיבה, מעלות זכרונות, צוחקות. חיוכה היה גדול כתמיד. הן הצטערו שאינן מגיעות כמעט לעיר הולדתן בימי חול. "אני קוראת לילדים שלי עכשיו את 'דוקטור דוליטל והכנרית הירוקה' שקניתי אצלך מזמן," אמרה חנה, וננסי אמרה שיש לה עכשיו בחנות כל חלקי הסדרה שתורגמו לעברית, והיא מוזמנת בשמחה לבוא ולרכוש אותם. "אולי בפעם הבאה שנבוא לשבת," הבטיחה חנה. אבל בפעם הבאה כשבאו לשבת היא היתה יומיים אחרי לידה, והמולת השלום זכר וההסתגלות להרכב המשפחתי החדש השכיחו ממנה לחלוטין את דוקטור דוליטל, ואת ננסי.

בקיץ שבו חגגו שלושתן שלושים ואחת, מצאה כל אחת בתיבת הדואר שלה הזמנה באותיות מוזהבות. הסמינר חגג יובל והזמין את כל בוגרותיו למפגש רב-מחזורי. תמר התקשרה לחנה, וחנה העלתה את יעל על הקו, ושלושתן הסכימו שהן יגיעו, מנתניה ומבני ברק ומקרית ספר, ויחגגו מפגש מחזור מצומצם של שלושתן לפני האירוע הרשמי. חלפו יותר מארבע שנים מאז התראו לאחרונה.

"בואו נקפוץ לננסי," הציעה יעל, דקה לפני שניתקו. "לא ראיתי אותה שנים. וחופץ מזה, כבר המון זמן שאין לי מה לקרוא." תמר וחנה הסכימו. אין להן כבר זמן לקרוא, אמרה כל אחת מהן בדרכה שלה, אבל לראות את ננסי הן תמיד ישמחו.

יום המפגש היה סגרירי ולא פסטורלי, אבל אף אחת מהן לא התפתתה להישאר בבית. הן נפגשו בתחנה המרכזית, עטופות היטב במעילים וצעפיפים, ואחרי כל החיבוקים וקריאות הצהלה יצאו בדרכן לחנות של ננסי, מרחק עשר דקות הליכה.

"כשסיפרתי לבעלי לאן אנחנו מתכננות ללכת, הוא שאל מה הייתי חושבת אם שירה היתה מבקרת כל יום בחנות ספרים יד שניה," אמרה חנה. "היא כמעט בגיל שאנחנו היינו כשגילינו את ננסי. וזה מצחיק ועצוב, כי אני ממש לא חושבת שהייתי מרשה לה."

"זה כי אין כבר חנויות כמו של ננסי," הסבירה יעל. "לא מזמן נכנסתי לחנות ספרים יד שניה בירושלים כי ראיתי את 'הלב' בחנות הראווה ורציתי לקנות לילדים. ואז ראיתי כמה תמונות של כריכות בפנים ועשיתי אחורה פנה."

"מילא החנות," אמרה תמר. "מה שאני לא מצליחה להבין זה איך הלכנו דרך ארוכה כזו כל יום לסמינר ובחזרה. ולפני כן גם לבית הספר היסודי. רותי שלי היתה מדווחת עלי לרווחה אם הייתי מצפה ממנו לעשות את זה."

"הכל משתנה," יעל משכה בכתפיה. "זה היה בסך הכל בתחילת שנות האלפיים, לא בימי הביניים. ובכל זאת, לכי תסבירי לילדים שלנו שהלכנו מרחקים לבד, בלי טלפונים, בעיר לא חרדית בכלל, וההורים שלנו לא דאגו. זה מוזר מספיק גם בלי לספר איך שרצנו כל צהרים בחנות של ננסי."

"זה באמת מוזר," הסכימה חנה.

"לא. תמר טלטלה את ראשה. "החיים שלנו היום מוזרים".

מקצה הרחוב הן ראו את החנות של ננסי. השלט הצבעוני המדולדל עדיין היה שם, והן הגבירו קצב, שמחות שהחשש הדומם הופרך: החנות של ננסי עדיין קיימת.

החנות היתה שם, אבל ננסי לא. בפנים עבדו פועלים, מתקינים בכל החנות מדפי ספרים חדשים, מעץ בהיר ומבהיק. המדפים הישנים, כהים ומשופשפים, נערמו מחוץ לחנות.

ליד הדלפק עמדה בחורה רזה ובהירת שיער, מעשנת. היא הרימה עיניים ממסך הטלפון שלה כשראתה את שלושתן מצטופפות בפתח. "אנחנו עוד לא פתוחים," הודיעה להן. "עוד משפצים ומסדרים פה. תבואו עוד שבועיים, יהיה כאן סוף הדרך".

"ננסי כבר לא כאן?"

"נפטרה לפני כמה חודשים, אני אחיינית שלה." היא לא נראתה מתאבלת. "החלטנו לשמור את החנות אבל להפוך אותה לגמרי. לא היה לה מושג איך לנהל עסק, ואיזה ספרים להחזיק. מסכנה, חיה בעבר. זו תהיה חנות ספרים יד שניה, אבל הרבה יותר שווה. אתן תראו." היא הצביעה על ערמת ספרים בעטיפות בורדו קשיחות, מוכרות ליעל, שעמדה על הרצפה, קרוב לדלת. "מי קורא היום את הדברים האלה? אף אחד." היא נטשה את מקומה מאחורי הדלפק ופנתה לדבר עם אחד הפועלים, והספר בראש הערמה גלש אל הרצפה. יעל התכופפה להרים אותו.

"אני יכולה לקחת את הספר הזה, אם את לא מוכרת אותו?"

"קחי את כל הערמה, מצדי," נופפה הבחורה בסיגריה שלה.

היא לא לקחה את כל הערמה. שלושתן הסתובבו ויצאו מהחנות, צועדות בשקט בכיוון הסמינר.

"מה זה הספר הזה?" שאלה חנה לבסוף, אחרי שחצו שני כבישים והחנות של ננסי כבר לא היתה בטווח ראייה.

יעל השפילה את מבטה אל אותיות הזהב הלטיניות שעל הכריכה, John Milton. נכתב שם. ומתחת, באותיות קטנות יותר: Paradise Lost.

הצחוק נשפך ממנה, דוחק לרגע הצדה את העצבות. ננסי, אחרי הכל, ידעה תמיד למצוא את הספר המתאים ביותר לכל עת.

עלה קטן (גיליון קבלת שבת)

אחד מתלמידי חכמיה של בני ברק, העביר לנו סיפור מדהים, ויש בסיפורו זה כדי לחזק בתוכנו את הידיעה והאמונה ש'לא ידח ממנו נידח', ולהוכיח בפעם המי יודע כמה על המאמצים שעושה אבינו שבשמים על מנת לקרב אליו את הבנים התועים שסרו מן הדרך.

הת"ח מספר לנו על יהודי המתגורר בשכונתו, בפאתי בני ברק, שהתנהג כיהודי חילוני לכל דבר, וכל מי שניסה לדבר על ליבו שיחזור לא-לוקיו, וישמור מצוות, נתקל באוזניים

ערלות ובלב אטום. כך במשך שנים. גם העובדה שהוא מתגורר בבני ברק לא פעלה עליו לשינוי הדרך.

לפני מספר ימים ראיתי את היהודי ההוא, מספר הת"ח, והנה פניו לובשות צורה אחרת. על פניו נראה היה שהחל לשמור מצוות, אבל בגלל ניסיוני הממושך אתו לא הייתי יכול להאמין שכך אכן קרה. אבל להפתעתי ולשמחתי, זה קרה, ועוד איך. האיש הכריז בפני כל מי שרצה לשמוע: חזרתי בתשובה שלימה. כיון שהמהפך קרה בבת אחת, והשכן התעניין אצלי כבר על כמה וכמה מצוות שביקש לשומרן באופן מידי, היה לי ענין רב לשמוע את סיפורו.

עוד באותו ערב הוא הזמין אותי לביתו וסיפר את כל הסיפור. לפני כשבועיים, יצאתי למסע שורשים בקהילות היהודיות של פולין. שורשים אלו הם שורשיה של אמי שנולדה בפולין, אלא שלא אכחד אם אומר שבתחילה לא רציתי לשמוע על כך. נטייתי לסרב להצעה לצאת למסע זה, כדי שלא יפתיעוני שם עם הצעות לחזרה בתשובה... רק לאחר שמארגני המסע הבטיחו לי שה'שורשים' המדוברים במסע זה אינם שורשים המחוברים למצוות, אלא רק 'שורשים היסטוריים וחברתיים', הסכמתי להצטרף.

בהגיעו לעיירה שבה נולדה אמו, החלה התרגשות רבה לפעם בו, וגם הוא עצמו לא ידע כיצד להסביר את פשרה". חשבתי שמדובר בהתרגשות סתמית, שנוצרה כתוצאה מהעלאתם בזיכרוני של כל המקומות והאתרים שאמי סיפרה לנו עליהם, אבל עוד לא ידעתי מה מחכה לי", סיפר לת"ח. כמעט 'בטעות' נכנס למבנה שבו שכן, בזמנו, בית הכנסת של העיירה. המבנה, בניגוד לעיירות אחרות, שמר על צורתו המקורית, וידו הארוכה של השלטון כמעט ולא נגעה בו. מהיכל בית הכנסת בקומה התחתונה, נשאוהו רגליו היישר אל עזרת הנשים, ולצידה עליית הגג של בית הכנסת, שבה הוטמנו – בזמניה היפים של הקהילה – ספרי קודש שיועדו לגניזה". אם הייתי חושב לרגע שאני נמצא בתוך בית כנסת, יתכן שהייתי ממהר לעזוב את המקום, אבל יושב מרומים פעל שאגיע לידי התרגשות עצומה, ובמידה כזו שהשכיחה ממני לחלוטין את הידיעה היכן אני נמצא" ...

מצאתי את עצמי 'חופר' ומחטט בתוך ערימות הספרים הישנות שהיו בעליית הגג ההיא, סמוך לעזרת הנשים. היו שם גמרות ישנות וספרי הלכה שעלה בהם עובש, ספרי תנ"ך ושולחן ערוך". לפתע עלה בידי סידור גדול, ישן ועתיק, בלוי מאין כמוהו, קרוע מכל צדדיו, ובמקום להשליכו מידיי, החזקתיו משום מה בחוזקה, עד שפתחתי אותו והתבוננתי בשער המצויר שלו. אני מדגיש שהחזקתי את הסידור, משום שזה לא התאים לי, ולמידותיי של עד אז" ... לפתע נפלטה מפי צווחה גדולה, עד שהאנשים שהיו בקומה התחתונה, נזעקו ובאו לראות מה אירע. על חלקו העליון של השער נחרט שמו של סבי, אביה של אמי, שאף הוא התגורר בעיירה זו משנים קדמוניות. ברגע זה חשבתי שליבי מתפוצץ מהתרגשות. שמו של הסבא עלה בפיה של אמי פעמים רבות, והיא הייתה מספרת לנו עליו ועל צדקותו סיפורים רבים לאין מספר. ברגע אחד צפו ועלו במוחי כל הסיפורים הללו, וראשי הפך סחרחר". אבל זה עוד לא היה הכל. החילותי להפוך בדפי הסידור, דף

אחרי דף . לא ידעתי מדוע אני עושה זאת. באמת שזה היה סתם כך... לא הייתה לי כל כוונה מיוחדת בפעולה זו.

כשהגעתי לתפילת מוסף של שלושת הרגלים, נותר ליבי בשנית: בתוך הסידור, בין הדפים המוצהבים, העתיקים, סמוך מאד להלכות לולב שהופיעו בסידור ההוא ליד תפילת מוסף של החגים, היה מונח עלה קטן של הדס – – – משל באותו רגע נטל בעל הסידור את ארבעת המינים ונענעם, ואחד העלים נשר מההדס, אל תוך הסידור. הפלא הגדול התבטא בכך שהעלה היה ירקרק, כאילו בזה הרגע נתלש מן השיח. המראה הזה 'שבה את ליבי'. לפתע פתאום הבינותי שהקשר בין הדורות נוצר רק על ידי ובאמצעות המצוות, והבנתי שלא שייך להיות יהודי ולהיקרא יהודי בלי המצוות. כל מה שדברת אליי במשך כל השנים", אומר האיש לת"ח הבני-ברקי, "חזר ועלה עתה במוחי, והפך לדברי אמת".

ראיתי פתאום במו-עיניי את הסבא שלי כשהוא מקיים מצוות... שמעתי פתאום את כל סיפוריה של אימי והנה הם חולפים באוזניי מחדש, כאילו היא עומדת עתה ומספרת לי את הדברים. הבנתי שהכל נכון, ושאימותם של הסיפורים הללו עולה לאין ערוך על כל 'הסיפורים' האחרים שמנסים למכור לי במקומות אחרים". הקשר הישיר הזה עם 'עלה ההדס של הסבא', הביאני למצב שבו לא יכולתי שלא להרגיש את הקשר הישיר עם בורא עולם, עם היהדות, ועם התורה והמצוות. זה היה קשר בלתי-אמצעי, הכי חזק בעולם! 'התחברות' שכזו עם הסבא בצורה כזו, לא יכולה הייתה להוביל לשום מקום אחר, רק לבית המדרש – – – רק שם, בעיירה, בעלית הגג של בית המדרש, הבנתי שאי אפשר להיקרא יהודי בלי לקיים מצוות.

עכשיו בואו ונחשוב כמה מאמצים עשה כאן האבא הרחום בשמים, כדי שלא ידח ממנו נידח. עצם היציאה למסע השורשים הייתה מנוגדת ל'דעותיו' של האיש. לאחר מכן הוא הודה מפורשות שממש באותם ימים תכנן לנסוע להודו ולמזרח הרחוק, ורק ברגע האחרון מששכנעו אותו המארגנים שמדובר במסע מהנה ומרתק – הסכים לבטל את הנסיעה ההיא ולהצטרף למסע השורשים.

נלך הלאה. לאחר שהגיע לעיירה בה נולדה אמו, לא רצה להיכנס לבית הכנסת, וכאילו יד נעלמה דחפה אותו שילך לשם. ומי העלה אותו לעליית הגג? הרי בהחלט היה שייך שהוא יישאר בקומה התחתונה! ומי נתן לו את 'האומץ' לחטט בערימת הספרים? ומי גלגל את ידיו כך שיגיעו לבסוף עד הסידור של הסבא? ומי היישר את עיניו שיתבונן בשער ויבחין בשם של סבו שהיה חרוט שם? וגם לאחר מכן, מה הניאו להפוך דף אחרי דף, עד לתפילת שלושת הרגלים? והעיקר: מי גלגל את העלה ההוא, לפני כל כך הרבה שנים, אל תוך המחזור – אם לא הריבונו של עולם? מי גרם לכך שהעלה ינשור מן הענף שבלולב, היישר אל המחזור – אם לא השם יתברך? מי ידע, מי פילל ומי מילל שלעלה זה תהיה מטרה כה נשגבה לאחר 70 או 80 שנה – אם לא קורא הדורות מראש? ומי יודע, יתכן שכאשר העלה נשר מן הענף של ההדס, ונפל לתוך המחזור, רצה הסבא להוציאו משם,

כדי לא להשאיר את ספר התפילה כשהוא מלוכלך, אבל הקב"ה – בIODעו מי יחטט בספר
זה ברבות השנים, בעוד תקופה כל כך ארוכה, מנעו מלהוציא את העלה...